

חזון המים בישראל

חזון העצמות היבשות - פרק ל"ז ביחזקאל - היה בפיהם של ראשוני תנועת התחייה.

היו מדקלמים אותו מעל כל כמה כדברי נבואה שהנה היא באה ונחיתה. תנועת התחייה - הציונות להקפוחיה ולגלויה - הכריזה על תחיית העצמות היבשות. היא התהלכה במאפליה הימים, בגיא ההרצה: בבלטה, קיטינוב, הזמל, פרוסקורוב ועוד ועוד ועד השואה הגדולה בימינו ועד לגיטו וארצה וזעקה זעקת-יאוש-חזקה: "הנבא על העצמות האלה" - והוך דממת-העצב ובת-קול היוצא מציון - באה הרוח ותפוח ויקום חיל גדול גדול מאוד - ונשמעה הקריאה המבשרת:

ונפתי רוחי בכם וחיייתם,

והנחתי אתכם על-אדמתכם.

חלוט שיבת-ציון היה קשור בשיבה לקרקע "והנחתי אתכם על-אדמתכם", אולם מיום שנעץ

עובד האדמה היהודי את מעדרו ומחרשתו בקרקע היבשה, החרוכה והשוממה במולדת, לא היה יכול שלא לחשוב על מעשה בראשית של הבדלת המים מן היבשה ועל המים אשר ברקיע ואשר מתחת לרקיע, ואשר בלעדיהם איך הצו "הדשא הארץ" - תצמיח עץ עושה פרי. יום שנאמר בו "כי טוב" פעמיים, הוא יום מקוה המים ויום עושה פרי. ברכה כפולה שרק באיזונה המלא נאמר - "כי טוב", חזון העצמות היבשות צריך היה גם לחזון המים - ונביא תחיית העצמות חזוה גם את החזון על המים (יחזקאל מ"ז).

בצאת-האיש קדים וקו כידו: וימד אלף באמה, ויעבירונו במים, מי אפסים.

וימד אלף, ויעבירונו במים, מים ברכים; וימד אלף ויעברנו מי מחנים.

וימד אף - נחל, אשר לא אוכל לעבר; כי גאו המים שחו, נחל אשר לא יעבר. --

כשדבני, והנה אל-שפת הנחל עץ רב מאד מזה ומזה. וקריהו "היחזקאל" (יחזקאל מ"ז).

ויאמר אלי: המים האלה יוצאים אל-הגלילה הקרמונה, וירדו על-המערבה: ונבא הימה,

אל הימה המוצאים, ונרפא המים. --

ועל-הנחל יעלה על-שפתו מזה ומזה כל עץ-מאכל, לא-יכול עלהו ולא-יתם פרו, לחדשו

יבשר, כי מימיו מן-המקדש המה יוצאים; והיה פרו למאכל, ועלהו לתרופה.

יחזקאל הנביא מקווה לגאולה שלמה, לקיבוץ גלויות של כל שחיס-עשר שבטי ישראל, שלחם תיחלק הארץ. שבט-שבט לפי נחלתו, והגרים ינחלו את נחלתם בתוך שבטי ישראל.

באר הפרנו

יום העליה אל הקרקע של כל ישוב חדש בארץ - הוא יום גדול לו. ימי עלייתם של ישובים ראשונים באזורים חדשים - הם ימי הג להם וימי-ציון להיסטוריה של ההתיישבות, ישובים ראשונים היו נוהגים לרשום לא רק את יום העליה על הקרקע, כי אם גם יום שבו מצאו מיס. ראשוני פתח-הקוה עלו על הקרקע ביום ז' בחשוון תרל"ט (3.11.78) ולאחר שלושה שבועות מצאנו מיס. מספר ר' טוביה סלומון:

לאחר שהגעו לעומק של 21 מטר, הריעו מתוך נבכי הבאר: מצאנו מיס! הבשורה הזאת הייתה למתיישבים היצעים כמים לנפש עייפה -- היום ההוא נרשם על-ידי המתיישבים הראשונים בספר. לזכרון לאמור: 'ביום א' בכסלו, שנת תרל"ט (27.11.78) מצאנו מיס'. יזאל משה סלומון בישר את הבשורה הזאת לחברים ולשאר חוככי הישוב בירושלים ושמחו שמחה רבה.

ראשונים ל"ראשון לציון" עלו על הקרקע בט"ו באב תרח"ב (1882). כשבועה חדשים הובילו מיס מבית-דגון בעגלה שבה היו רחמים שני גמלים. חפרו הפירה ראשונה על הגבעה, ירדו לעומק של שלושים מטר - ומים לא נתגלו. חפרו הפירה שניה במורד ההר. שבעות וירחים חלפו. ירדו עד לעומק של 45 מטר עד שבימים ראשונים בחודש אדר תרמ"ך נתקלו בחומר לח. מספר הביל"ואי חיים היטין, אחז מחופרי הבאר:

במהירות הבזק הקיפה הבשורה המרגינה את כל המושבה. הכל באו במרוצה מהשדות. אפילו תינוק בעריסה לא נשאר. הכל, הכל, מקטן ועד גדול פרצו ונהרו אל הבאר, אל מעיין החיים. באויר עמד קול היריות המחרישות וקריאות "הידרו!", "מיס!" -- השליכו לנו הפתקה, ביקשו, התחננו, במבקשים חסד - רק טיפת מים אחת של שלנו את המקדח והעלינו מוט חול רטוב. אל אלוהים! מה נעשה שם למעלה בכוח הזה?

חמפונה איש מידי רעהו ומתוך צמאון, מתוך אשר שאין לתארו, בלעו... לבסוף באה דרישה, שאנחנו, מחוללי השמחה, נעלה למעלה, וכשרק בראה מי מאתנו מעל לבאר - מיד התחילו מנשקים אותו, לוחצים בזרועות, זורקים כאיר מתוך שגעון. כעבור שעות אחדות, באו אלינו הרבה אורחים בברכות חמות. בילינו יום, שמעטים כמוהו בחיי אדם.

"מים דרושים לה, מים רבים!"

בי"ד בחשון תרנ"ט (30.10.1898), היכה ד"ר הרצל, שביקר אז בארץ, ליד שער מקוה-ישראל, לקיסר וילהלם השני, שאף הוא ביקר בארץ בימים ההם. בשיחה הקצרה ביניהם על עתיד הארץ אמר הקיסר:

"מים דרושים לה, מים רבים!"

"כן הוד מלכותו! תעלות כאמת-מידה גדולה!" - ענה הרצל.

הבארות כפתח-הקוה, בראשון לפיון ובכל יתר הישובים נחפרו למען ספק מי שתיה. לבע עם ריבוי מספר היש בים באזורים השונים על הארץ והרחבת גידולי השלחין, גדל המחסור במים. רוב ישובי עמק יזרעאל הסעריכי, מגוש עפולה ועד יטר, היו באיזור אשר מקורות מימיו היו מצומצמים מאוד. המתיישבים והמוסדות השקיעו מאמצים ואמצעים רבים לגילוי מים והדבר לא עלה כידם, אלא במעט. בנקודות מספר נמצאו מים מעטים וכל הקושי הזה שהיו בו ישובים ערבים בני חמש-עשרה וכני עיור - סבל ממזקת המים.

בראשית שנות השלושים נשלם מכון ההשקאה במשקי עמק הירדן. נפתחו אפשרויות גדולות לפיתוח המשק וניצול הסגולות הטבעיות של החבל. הסוכנות היהודית יסדה שתי חברות מים: "גלכוע" - למשקי גוש חרוד ו"עמק" - למשקי עפולה והקישון; כן נוצרה "חברת המים אלף, אשר הוציאה לפועל את הקמת סכונת המים בישובי ההתיישבות האלף בשרון ובדרום.

בכל הפעולות האלה היה מתן עזרה לשעה. אפשרות להתחלת פיתוח המשק, אבל לא היה בהן פתרון לאפשרויות גידול ואנטיסנטיפיקציה של המשק.

המים אשר נגלו בכליות האדמה או נגאלו משטף ביצור שימשו להגדלת פוריותם של ענפי המסך האינטסיביים, אך עדיין חיכו לבידול אוצרות המים, ריכוזם והעברתם ממקום למקום.

"העברה"

בשלושים בינואר 1933 העביר הנשיא הייזנברג בגרמניה את משרת הריינסקאנצלר לאדולף היטלר, מנחיג המפלגה הנאצית, אשר הכריזה על שנאת ישראל כחלק מתכניתה. ביום האחד באפריל הכריז גבלס "חרם על היהודים" - צעד ראשון בתכנית השמדת היהודים. תנועת העבודה בציונות חשה ש"עת לעשות", כי אין להסתפק באסיפות מחאה, בפניה למצפון העולם ובהכרות חרם על גרמניה. לא מהם יושערו יהודי גרמניה, אשר הרגישו בן-לילה, כי זרים הם בארץ מולדתם וחייפשו דרך למפלט ומקום מקלט. יציאת היהודים מגרמניה והוצאת הזנם היתה הדרך העיקרית להצלחה. בתחילה היו היהודים רשאים לקחת אתם כל כל הזנם, אך לאור זמן קצר הטילה הממשלה הנאצית הגבלה להוצאת מטפים רק בגבול של אף לא"י לאיש.

היים ארלוזורוב יצא לביקור בחוץ-לארץ מתוך החלטה לבדוק את האפשרות להקים חברה למען יהודים שרוצים להציג את הזנם מגרמניה במשך עשר שנים. בינתיים החמיר המצב וצריך לפעול ביתר אינטנסיביות למען הציל את מה שניתן. לו שקולניק היה אז בחוץ-לארץ בשליחות הסתדרות הפועלים החקלאית. בדרך הוא סר לברין. כדי להתמונן במצב מקרוב ולראות מה אפשר לעשות כדי להציל יהודים הרוצים לעזוב את גרמניה, ולהפנות את זמן יודי גרמניה לגורם בונה בארץ. לאחר הסתכלות והתייעצות עם גרומיס שונים העלה הצעה - כצעד ראשון - להקמת אלף משקים חקלאיים בארץ-ישראל בכספי מלווה של יהודי גרמניה, אשר יועברו לארץ בחמרים, כדרישת החוק ושל הממשלה הנאצית. מעורתו של ג. לנדזאר, מנהל המשרד הארץ-ישראלי בברלין הושגה בהסכמת המוסדות היהודים לסידור מלווה ראשון של מיליון מארק ל"נור" למטרה של מפעל תחייבות בארץ וכן רשיון מאת הממשלה לביצוע המלווה. יציאת יהודים מגרמניה לביצוע המלווה, על ידי המוסדות היהודיים, היתה תלויה בהסכמת המוסדות היהודיים. מפעל זה של "העברה" (טרנספר כלע"ז) שרר ויכוח גדול ביבור היהודי וגם בקונגרס הציוני השמונה-עשר שהתכנס בימים כ"ט באב - י"ג באלול תרצ"ג (4.9.1933 - 21.8) בפראג. היהדות העולמית הכריזה חרם נגד סחורות מגרמניה והיו שראו במפעל ה"העברה" הפרה של החרם הזה.

מתנגדי הציונות מימין ומשמאל מצאו מקום לנכח את התנועה הציונית, כי הנה באה לשכור את החזית היהודית המאוחדת נגד היטלר, ומשמאל טענו כי זוהי פגיעה במלחמה של תנועת הפועלים נגד השלטון הנאצי. גם בפנים התנועה הציונית ותנועת העבודה היו מתנגדים רבים למפעל ה"העברה". לאחר ויכוח רב, ביחוד בוועדות הקונגרס, נתקבלה בקונגרס החלטה חיובית המחייבת את פעולת ה"העברה". ברל כצנלסון עמד בראש המחייבים, לאחר זמן וספרו: "נמצאתי אז במערכה כבדה, יחיד נגד רבים, גם בסיעתי שלי. הנה רבים וגיו סבורים שעקרון "החרם" עדיף גם על הצלת נפשות ישראל ועל פדיון רכושם ועל החשת בנין הארץ. ובקושי גדול נמצא "רוב קטן" בפראג, ובזכותו ניצלנו ממעשי-התועים פוליטיים, וגם עלה להציל משהו, אמנם לא יותר משהו, מן ההזדמנויות הגדולות של פדיון שבויי ישראל ובנין המולדת.

שקולניק נקרא לבוא לארץ לשם דיון משותף בחכמה. בישיבות של מוסדות ההסתדרות - הועד הפועל, המרכז החקלאי ו"נור" - הוא הרצה על חשיבות המפעל גם לגבי הצלת הון יהודים מגרמניה וגם לגבי מפעל הבנין בארץ. הוא הוכיח כי אין פעולת-הצלחה ובנין זה בסתירה להכרזת ה"חרם" על גרמניה. הוא עזר להגביר את החכמה בחשיבות המפעל ולקבלת החלטה חיובית לגבי תכנית הסרנספר. הוא חזר לגרמניה ובידו יפוי-כוח לפעול בכיוון זה.

לאחר שנים מסכסס אחד מראשי התנועה הציונית בגרמניה, ר. ליכטהיים - "על-ידי ה"העברה" בלבד נבסרו לארץ כשישים מיליון מארק, שהם חמישה מליון לירות, סכום ניכר בערך המטבע של הימים ההם.

תחילתה של "מקורות"

תולדות "מקורות" הן ענין לספר רב-היקף ורב-חוכן. הפרשה על גילוי המים, גילוי מקורות, הפעלתם ותגורתן, העברת מים מאויר לאוור, מן הקרוב אל הרחוק - הוא אחד הגילויים הנפלאים של הארץ והחזון שגילו התנועה הציונית ובראשה תנועת העבודה בארץ. תחילתה באחת מפעל ה"העברה", בהבאת צינורות לארץ; תחילתה בגוש הקישון ועפולה, שטבלו מחוסרי מים, בתחילת שנת 1937 נרשמה החברה אצל המשלה בשם "מקורות" וההון הרשום שלה היה שלושים אלף לא"י; שותפים לה: הסוכנות היהודית, הקרן הקיימת לישראל, תורת "נור", וודש בים שבשטח המפעל.

לא כל היטו בים נחננו ידם בראשונה למפעל. היו שהיטשו וסברו שיוכלו לכלכל את
אמשק המים שלהם בכוחות עצמם. עוד בקיץ תרצ"ו, לפני שהחברה נרשמה באופן רשמי, החלה
עבודת הקדיחה במפרץ חיפה. נעשו 15 קידוחים, אשר ברוכך הגדול עלו יפה. הונחו צינורות, נבנו
ברכות וזקמו מכוני מים. המפעל עמד בפני סיומו. רבות היו החקוות שפלו בו - לא רק ברכת
המים לריים, אלא גם ציפוף הישוב. על-ידי הקטנת מכסות יחידת-הקרקע וריבוי האוכלוסיה בישובים
הקיימים והקמת ישובים חדשים.

קוץ קיימת למים

מלחמת העולם השניה עיכבה את פעולת "מקורות", אך בשנים אלה התרחבו אפקים,
לא רק משום שגדלו הצרכים, אלא גם שהעינים היו נשואות לעתיד, כאשר הגבולות ייפתחו ושארית
הפליטה תחכס לארץ. שם-אף המציאות של ימי מלחמה, ענני-אופל של הפוליטיקה המנדטורית,
לא חדל הזון ההתיישבות ואתה הזון המים, שבהתגשמתו ירחב שטח הפעולה ההתיישבות גם בשטחי-
קרקע מצומצמים.

מאז יסודה של חברת מקורות כמו ישובי "חומה ומגדל" בבית-שאן וכדרום הארץ וגוש
בית-שאן נכלל בתחומי פעולה. כמו ישובי ההר ושלוש התצפיות בצגב וכבר נרשמה התכנית
להעלות ישובים רבים בדרום ובנגב. בועדה החקלאית הששית באיר תש"ה (אפריל 1945) הרצה
שקולניק על "מקורות". היה זה פרק שירה על הזון המים, אף כי המרצה לא נטש את שפת המספרים
אלפים דונמים מושקים, מיליונים מטרים מעוקבים מים, מאות אלפים לירות א"י. אשר כל המספרים
האלה באו רק כדי לקרב את החזון אל המציאות ולהוכיח כי לא בארץ-ישראל של משה וכי אין
מים אלה יורדים מן השמים, כי אם הם נמצאים בתחתיות ארץ - וכך הוא אמר:

במשך שנות פעולתה של החברה כמכשיר מרכזי - גברה והלכה הרבשתנו, שמצאנו
ארץ ישראל של משה, קומה תחתונה של החורף, גדולה פי כמה מארץ-ישראל זו שאנחנו
הולכים עליה, מפני שמאז דונמים בהשקאה ערכם גדול פי-שלושה ופי-ארבעה מבחינת
יכולת הקליטה מאשר 100 דונמים ללא השקאה. גילינו מים בחבלים ובבשמים, אשר
לאחר נטינות-אבזב בעבר, כבר התיאשנו ולא האמנו כמציאות מים רבים.

שוב אין מדברים על טים לישוב זה או אחר, ואף לא על גוש אחד. מדברים על השקאה מיליונים דונמים. יש מכסימליסטים ומינימליסטים. אך גם האחרונים מדברים על ששה מיליון דונם בהשקאה. אך לא בכל צריך ללכת דווקא אחרי מומחים. יש גם החושה מציאותית שנארנה בתקופה של יובל שנים. החושה זו נאמנה היא. על כן אין הברה "מקורות" יכולה וצריכה להצטמצם בתחומים צריך - הוא צריכה להיות מפעל המים המרכזי לכל הארץ. בשנת 1944 העלה המהנדס ש. בלאס תכנית הנדסית לריכוז מים להשקאה כל מדבריות הארץ אשר אין יושב בהם. זהו מבט לרחוק. חזון מים שיש בו גם משום השובה לשאלות פוליטיות. יריבינו משיגים על הביעותינו בארץ זאת, שונאינו טופלים בנו אספת נישול אחרים - היוכלו אויבנו לעמוד נגד הכניות מבוססות ליישוב מדבריות?

כאשר הכניות אלה הובאו בפני מקורות היא הביעה אח נכונותה להתחיל בהוצאתן לפועל. בסגנתו של אשכול: "זהו רמון וזו מחשבה המהקבל על הלב", לא רק על הדעה, כי אם על הלב. זהו צירוף יהודי - מחשבת-לב. יש והלב אחרי הראש ויש והראש הולך אחרי הלב - בהצטרפותם אין סחירה, כי אם שלמות. של רציונליזם ורגש. זהו היסוד הגדול של הציונות האמיתית, הסינתזה של מחשבה שקולה ומעשה לוחט, וגם הפסוק מוכן בפי אשכול: "משכנו - אחרין נרוצה!". בהתחלה - היסוסים, ספקות צעדי-גישוש אך משהתחלת וראית את ההוצאות - אז אפשר לרחיב צעדים - "נרוצה". זהו גם סירוץ עם הזמן. כל כך הרבה דורות ושנים אחרנו, יש למהר ולעשות. להתכונן לקראת הבאות ולקראת הכאים - שאריה הפליטה, קיבוץ נידחים.

המים - לרשות האומה כולה

כל תקופה - ודרכי מעולתה המסמלים אותה. ראשונים להתיישובות יהודים בארץ, אשר נחלתם הסחרעה על-פני מאות דונמים, חיו בתקופה שהסמל שלה הוא התלם החורון. אולם עם גילוי טים בארץ ועם ההתקדמות לקראת התיישובות צפופה - אז טמל התקופה יהיה ההלם הקצר והחעלה הארוכה. זהו מבנה. זוהי המורה שיש לחוללה בעבודה ההתיישובותית בארץ. לקראת התקופה החדשה יש לתחות פתחים חדשים --

מפתח התיישבותנו, מפתח הקליטה הגדולה הוא - במים, בחעלת המים, בצינור המים ובאמת המים. לא ייחכך. כי ניצול האוצרות הללו, אשר ודאי ירבו ברבות הימים, יישאר נחלה פרטים וחברות פרטיות. האנרגיה הזאת, הנכס הזה, האוצר הטבעי הזה מהמעטים המצויים בארץ-ישראל, אינו נושא למקח-וממכר; הוא שייך לאומה, לכלל. יתכן שיש צורך להקים מערכת מים, על-מנת להפיק מכל האוצרות האלו את המינימום הכימי, המינימום הנדרש, המינימום הנחוץ.

קולניק חבט טאח הישובים שהיו הראשונים להצטרף למפעל "מקורות" מתוך ציפיה והקוה, שלא לראוה את תפקידם כגמור, אלא להמשיך ולשאת על שפיהם, יחד עם מאות הישובים החדשים, אשר יכללו במסגלי מפעל המים, את מאה פיהוחו של המכשיר הלאומי לאספקת המים - "המכשיר הזה כבר הושיט להם מעד רב ופתח להם כר נרחב ליצירה. ישאו-נא בלבם את החזון הזה -- זקוקה וראויה חברה "מקורות" לנושא ציבורי גדול עד שנגיע לעסלוג' ולמנרה; כן, גם למנרה נביא מים! ראוי כי ידעו כפר-יהושע, שריד וגבה, שעל כתפיהם נעטיל למנרה, כשט שעל כתפיהם אנחנו מעטילים לכפר-החורש. הוא חבט את זאת מהם בשם חזון המים הגדול, הכבוטא ע"י הנביא ישעיהו כנבואת הנחמה -

אפתח על-שפיים נהרות, ובחורך בקעות מעינות; וישעיהו יא.
 אשים מדבר לאגט-מים, וארץ ציה למוצא מים. ישעיהו יא.

רשות לאומית לעניני מים

במים כקרקע הם נכנס האומה. "כי לי הארץ", אף המים, מי-ההומות ומי-מעיינות אינם רשות היחיד. כשט שיש קרן-קיימת לקרקע, כך צריך להיות קרן-קיימת למים. לא ייחכך שישוב שעלה בגורלו אדמה שבו מקורות מים, יראם כרכושו הוא, וכוש הפרט וישוב בהר, אשר אין בו מים, יהיה הלוי בחסדי אחרים. ישוב היושב על מים רבים חייב להכניס את כיסוף לרשות הכלל ולקבל את חלקו הוא לפי מידה נכונה, לפי טיב אדמותיו ובידוליו. עוד בימים ההם חולט שקולניק על הלאמת המים, אך עד שיבוא היום הזה, הוא אינו חדל לחבוע רשות לאומית לעניני המים.

עוד לפני שעלו הישובים הראשונים לאדמות הנגב, לפני כעשרים וחמש שנים, ביקרה ועדה מטעם המוסדות הלאומיים והמרכז החקלאי.

מספר שקולניק על סיכומי הועדה: "למסור את ריכוז ההשקיה בדרום ובנגב לרשות אחת, כדי למנוע את פיצול הקורות והאפשרויות הטכניות, המשקיות וכספיות". לאחר חמש שנים, כאשר בנגב היו כבר כעשרים נקודות, סדרש שקולניק את התביעה לריכוז ענייני המים בנגב, כי רק על-ידי הכנון כללי אפשר יהיה להביא מים לאזורים מרוחקים וצמאים ביותר. הקמת ישובים בפאתי הנגב החייב להפריט להם מים מן האזורים המשופעים במים, גם כאשר הדבר יפגע זמנית בישובים היושבים "ליד המעיין" שלא יוכלו להשקות את כל השטחים שנועדו לגידולי שלחין. מאמין הוא שקולניק שהזון המים לא ישקר: "בעוד המש שנים נביא מים מן הירקון ובעוד עשר שנים נביא מים מן הירדן ואז נחזור לישובים אלה את המים שלקחנו מהם לפני כן".

והדברים נאמרו שנה לפני הקמת המדינה.

החזון היה למציאות

עוד בשנת חש"ז (1947) הונח קו מים ראשון מצפון הארץ לנגב הצפוני. אורך הקו 150 קילומטר. מים אלה היוו את צמאונם של נקודות ההתיישבות שנאחזו בנגב ואיפשרו להם לעמוד בימי מצור ומלחמה שבאו עקב החלטת או"ם על הקמת מדינת ישראל ועד ליום בו שוחרר הנגב על-ידי צבא הגנה לישראל.

עם הקמת המדינה, עלייה ההמונים וההתיישבות הגדולה באזור הנגב, החר ואחרים, נעשתה גם פעולה גדולה בשטח גילוי מים והבאתם למקומות מחוסרי-מים. בשנת 1955 הושלם קו ירקון-נגב המזרחי. כוצאות במעיינות ראש-העיין והוא מזרים את המים לנגב הצפוני ולאזור החוף הדרומי. ארכו - 106 ק"מ, מהם 96 ק"מ בקוטר "66. קו זה כצוייד בשלוש חחנות-שאיבה. השתי הראשונות מעלות את המים לגובה של כ-60 מטר והשלישית לגובה של 80 מטר. חחנת השאיבה הראשונה היא בראש העין והיא מפיקה את המים למאגר בעל קיבול של 75.000 מ"ק בקולה. משם עוברים המים בכבידה (גרויטציה) לחחנה-השאיבה השניה באחיסטך על-יד לוד. משם נשאבים המים למאגר השני המוטב פדיה, על-יד רמלה. משם זורמים המים עד לשאבה לסביבות קיבוץ דורות בדרום, מקום בו הוקמה החנה-השלישית הדוחפת את המים ומעבירה אותם למאגר הגדול, הוא מאגר חקומה, ממנו זורמים המים בכבידה עד קיבוץ סגן בנגב.

החנה השלישית המעבירה את המים למקומו של המים

בשידור ב"קול ישראל" הכריז לוי אשכול. אז שר הכספים, על החזון

שהיה למציאות:

הירקון, נהר הקדומים, שונה כיוונו וישלח שלחין בנגב! - שליש ממי הירקון יפרו כעתה אה אדמתו השוממה, וחמייהלה זה אלפי שנה. וזהו זה יוקם אין מפעל זה אלא חוליה נוספת בשרשרת מפעליה והישגיה של חברת "מקורות" "שואב המים" הגדול של מדינתנו, שנולד כפרז אהבה וחקוחה של החתישבות העובדת, עסקי ישראל והריה. - -

"מטפת המים" על פועליה, מהנדסיה ומנהליה נחלצה לקידוח בארות, להנחת צינורות ולהשקיה אדמת הארץ. היום, לאחר 18 שנה, בקירוב היא סבישה למדינה, על מגש של עמל, זיעה ודם למעלה ממיליון דונם אדומה מושקה, המניכה את חנוכה הארץ - -

הירקון פותח לפנינו תקופה חדשה של בנין ויצירה, ומזמין את הירדן לצאת בעקבותיו.

יומיים לאחר זה עמד לוי אשכול ליד מעיינות ראש העין לחנוך את קו הנגב. בשעה זו העלה בזכרונו את יום העבודה הראשון בארץ-ישראל במכון המים בפתח-תקוה, את ידידו נחן שפריס; הוא ראה לפני עיניו את שואבי-המים בעיירה היהודית ואת עצמו וחבריו נושאי המים בכדים על הראש בקלנדיה. במחשבו עלו מסוקים טן החוק על מרירות המים בין אבות האומה והמלשתים והטלע שהכה עליו משה להוציא ממנו מים - "ומי יודע אם אין כאן רמז למכונות הענק החדשות שלנו, המכוח בבטנה של אדמתנו, ומגלות מים".

"כי המים רוח האדמה הם, ונפש כל חי".

הנה הם עוברים בסך כל קודחי-מים, קווי מים; ראשוני פתח-תקוה, אנסי ביל"ו, מחיישבי ההר והעמק, כל הצמאים למים לאדם ולבהמה, לדומם ולצומח - יטוריהם, אכזבותיהם, שמחתם וקריאתם "מצאנו מים!" הוא רואה את עצמו כשליחם של דורות צמאי-מים ומחפשי-מים ובשמם הוא נושא את הבשורה הגדולה;

עם גילוי המים, על סוד החיים השוקקים בהם, העמיטה "מקורות" על שכמה מלאכת היקון, כביכול, על פעמי-בראשית: להעלות מים מעמקי תהום; להטות זרמי-נהר ומעיינות! לבנות סכרים, לפקוד על המים להיקוות אל מקוים קבועים וערוכים מראש;

להפיצם מצפון לדרום ומערב אל סוצא השמש; לבצע ניתוחים בגוף האדמה, להשתיל בה אגדים של תעלות, יובלים, צינורות מושכי-מים ונהרות, מהלך מאות פרסאות; לבנות ולכונן, "לבנות" של פלדה ובטון, במחכונת בהי-שאיבה אדירים, המצוים על המים לזרום ולהשקות, להרוות ולהפרות. אולם מפעל הירקון שאנו חונכים היום הריהו גולת הכותרת של אנשי "מקורות". קו הירקון פותח פרק חדש בדברי ימי התנחלותנו. בעקבותיו יבוא אחיו הגדול ממנו - הלא הוא הירדן עצמו. אכן, חג גדול היום בישראל. היום יסוד לראשונה נחל קדומים לאחור וישא סימיו דרומה אל ארץ הנגב, להפרות אדמות ולהשקות שדות צמאים. יחודשו וישנונו מעשי-בראשית. לא עוד ישא הירקון לשוא את סימיו המחוקינ לים התיכון. חלום רב-שנים היה למציאות. מי שאינו חס בשמחה-השואבה שלנו - אינו טועם טעם חג אמיחי סהו.

ביום חג זה, שלוח אשכול את ברכתו לכל אלה בארץ ובחוץ-לארץ אשר נתנו מכוחם להגשמת המפעל, למוסדות הלאומיים, להסתדרות העובדים ולמרכז החקלאי ולממשלת ישראל. ליהודים בחוץ-הארץ, שתרמו תרומה-כספיים ולידידים בעם האמריקאי שהושיטו את עזרהו. מעלה הוא בראש שמחה המים את המהנדס שמחה בלאס ומכתיר אותו כשר המשקים, את המהנדס אהרן וינר וכל יתר המהנדסים שהכננו וביצעו את מפעלי המים. ברכת "חזק" לפנחס ספיר, כמעצבי דמותה של "מקורות" וברכה לקודחי הבארות, ה"קולומרופים" אשר גילו "ישראל של משה" ולכל הפועלים והפקידים. ואחרון אחרון - "חחול ברכת-האדמה על התנחלים, עובדי-האדמה. יינתן להם מטל השמים, ממי "מקורות" ומשמני הארץ, והיו לאלפי רבבה.

לעצמו לא שלח בעל השמחה ברכה. מקור השמחה היא ברכתו. לא רק המים כחפוצים ועלים, אלא גם הלב עובר על גדותיו. יום גדול הוא ואם שר הכספים הכתיר את מהנדס המים בחואר "שר המשקים", הרי לו נאה ולוא יאה החואר "אביר המים!", כי בכוחות-אנפש אבירים זוכים במים-אדירים.